

*Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення
досудового розслідування. Харків, 2019*

Підводячи підсумок, зазначимо, що розслідування вбивства через необережність вимагає від працівників правоохоронних органів чіткої організації та ефективності проведення процесуальних дій. На початковому етапі розслідування важливе значення має огляд місця події. Тому для його проведення слід використовувати всіх обов'язкових учасників СОГ та інших осіб.

Список бібліографічних посилань: 1. Біленчук П. Д., Кованов А. В., Кобилянський О. Л., Сільська Л. Д. Документування результатів огляду місця події: правові і криміналістичні основи фіксації доказової інформації: монографія. Київ: ННІПС КНУВС, 2009. 88 с. 2. Іваниця А. В., Єфімов М. М. Розслідування вбивств через необережність: навч. посіб. Дніпро: Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 143 с. 3. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 16.10.2019). 4. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України а запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 16.10.2019). 5. Архів Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області, 2018. Справа № 185/119/18.

Одержано 18.10.2019

УДК 343.98

Тетяна Іванівна САВЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент,

старший викладач кафедри криміналістики

та судової експертології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-8024-5136>

ЩОДО ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Корупційні злочини є одними із найлатентніших видів злочинів. Це пояснюється недосконалістю законодавства, зростанням «професіоналізму» злочинців, тісними контактами осіб, які володіють значними грошовими сумами із державними службовцями вищого рівня, корумпованістю правоохоронних органів тощо. Крім

того, вказаний вид злочинності характеризується високим рівнем протидії кримінальних елементів правоохоронним органам, спрямованої на зменшення, а в деяких випадках і взагалі усунення можливості їх виявлення та розслідування з метою уникнення кримінальної відповідальності.

Р. Л. Степанюк під протидією викриттю і розслідуванню злочинів пропонує розуміти умисні діяння, які вчиняються до виявлення злочину і початку кримінально-процесуальної діяльності (протидія викриттю злочину), а також умисні діяння, котрі вчиняються після початку кримінально-процесуальної діяльності (протидія розслідуванню) [1, с. 111]. Н. С. Карпов, В. К. Лисиченко, Р. М. Шехавцов розділяють протидію розслідуванню за спрямованістю, характером і способом здійснення: 1) виконувана в процесі підготовки і вчинення злочинів, основне завдання якої полягає в усуненні (прихованні) або суттєвому обмеженні слідової інформації про подію злочину та причетних до нього осіб, що може потрапити до рук правосуддя (знищення слідів, «не залишення» свідків вчинення злочину, заходи спрямування слідства помилковим шляхом і т. д.); 2) здійснювана в процесі розслідування вчинюваних злочинів (втручання в розслідування злочину з метою примушення працівників органу дізнання, досудового слідства, прокуратури, суду до прийняття рішень і провадження слідчих дій, що не відповідають процесуальним вимогам) [2, с. 163–164; 3, с. 58].

На нашу думку, можна говорити про широке та вузьке розуміння протидії розслідуванню, спрямованої на перешкоджання його виявленню та розслідуванню. Коли мова йде про протидію у широкому розумінні (протидію виявленню та розслідуванню), то можна включати будь які дії спрямовані на приховання злочину та уникнення або зменшення відповідальності за вчинений злочин, які можуть здійснюватися як до початку виявлення злочину (під час підготовки, безпосереднього вчинення та приховання злочину), так і на будь якій стадії його розслідування. Тобто, широке розуміння охоплює приховання злочину (протидію виявленню злочину) та безпосередню протидію розслідуванню.

У вузькому розумінні протидія розслідуванню включає лише діяльність злочинного середовища під час розслідування злочину, спрямовану на уникнення відповідальності взагалі, або зменшення її міри. Тобто, обсяг розуміння даного поняття визначається поперше, метою вчинення, по-друге, формами такої протидії.

Метою протидії виявленню є приховання факту вчинення корупційного злочину та надання йому видимості законної операції тощо, а протидії розслідуванню – уникнення відповідальності

конкретною особою, зменшення покарання за вчинений злочин, перекладання вини за вчинений злочин на іншу особу, закриття кримінального провадження тощо.

Криміналістична наука не має єдиної позиції щодо форм протидії розслідуванню. Вказана категорія є досить дискусійною. Так, становить певний інтерес поділ форм протидії розслідуванню на внутрішні, тобто ті, які вчиняються особами, що мають безпосереднє відношення до розслідування (підозрюваний, свідки, потерпілі, спеціалісти, експерти) та зовнішні, які здійснюються особами, що не пов'язані безпосередньо із розслідуваною подією та особою, яка проводить розслідування (корумповані службові особи установ, організацій, правоохоронних органів, політичні діячі, рідні та близькі злочинця тощо) [4, с. 692–698].

Вказана класифікація є актуальною для протидії розслідуванню корупційних злочинів. Саме під час розслідування вказаного виду злочинів широко використовуються не лише форми внутрішньої протидії, але й широко задіюються зовнішні форми протидії.

Крім того, уявляється цікавою класифікація форм та способів протидії розслідуванню злочинів залежно від етапу на якому вони здійснюються: 1) ті, що виникають у латентній стадії злочинної діяльності; 2) ті, що пов'язані з оперативно-розшуковими заходами та попередньою перевіркою матеріалів; 3) ті, що виникають у період досудового розслідування кримінальної справи; 4) ті, що проявляються на інших стадіях кримінального судочинства [5, с. 196].

Деякі вчені виділяють більш конкретизовані форми протидії. Так, наприклад, В. Г. Щур виділяє шість основних форм протидії, характерних для ОЗГ: 1) приховування злочинів; 2) корумпування посадових осіб правоохоронних органів; 3) неправдиві свідчення; 4) фальсифікація доказів; 5) використання засобів масової інформації; 6) застосування погроз та фізичного насильства [6, с. 104]. Однак, на нашу думку, вказані форми можуть бути використані як для протидії виявленню так і для протидії розслідуванню, в залежності від того, якої мети намагаються досягти злочинці. З цього приводу М. С. Чесакова пропонує розділити форми протидії розслідування злочинів за критерієм спрямованості досягнутого результату, а саме на дії, що полягають у створенні обставин, які унеможливлюють притягнення до відповідальності або ж ухилення від останньої шляхом імітування відсутності складу злочину та дії спрямовані на зменшення рівня відповідальності шляхом удаваного зменшення ступеня суспільної небезпеки [7, с. 143].

Таким чином, по суті протидія виявленню та розслідуванню є складовою злочинної діяльності, яка може здійснюватися як на

етапі підготовки до вчинення злочину, його безпосереднього вчинення та приховання, так і на будь якому етапі його розслідування або судового розгляду. Форми та способи протидії розслідуванню корупційних злочинів доцільно поділяти в залежності від мети, на яку вони спрямовані.

Список бібліографічних посилань: 1. Степанюк Р. Л. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням бюджетного законодавства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. 261 с. 2. Карпов Н. С. Протидія розслідуванню. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 3. С. 161–169. 3. Лисиченко В. К. Проблеми теорії та практики подолання протидії розслідуванню окремих різновидів злочинів, вчинених організованими групами, злочинними організаціями : монографія. Луганськ : РВВ Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ, 2009. 304 с. 4. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика : учеб. М. : Норма – Инфра-М, 1999. 990 с. 5. Лубин А. Ф., Журавлев С. Ю. Криминалистика. Расследование преступлений в сфере экономики. Н. Новгород, 1995. 350 с. 6. Щур Б. В. Тактика нейтралізації протидії розслідуванню злочинів, вчинених організованими групами. Харків : Гриф, 2005. 176 с. 7. Чесакова М. С. Форми і способи протидії розслідування злочинів: підходи до їх класифікації. *Право.ua*. 2015. № 1. С. 139–145.

Одержано 20.10.2019

УДК 343.9

Ольга Федорівна САМОЙЛОВА,

*судовий експерт сектору почеркознавчих досліджень,
технічного дослідження документів та обліку
Харківського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України*

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЩО ПІДДАЛИСЯ ВПЛИВУ ВИСОКИХ ТЕМПЕРАТУР

Коли ми маємо справу з пожежами з точки зору криміналістики, ми, фахівці, намагаємось, як можна, повно та всебічно провести за цими резонансними кримінальними провадженнями розслідування. Ще на етапі огляду місця події фахівці стикаються з документами, які піддалися дії високих температур, але слідчі та працівники слідчих органів майже не беруть до уваги ці документи, як речові докази, і як наслідок, не призначають за ними дослідження, тому що ці документи дуже проблематично вилучати при